

Щиголь

КУПИТИ

Отямившись після вибуху в музеї, тринадцятирічний Тео ще не розуміє, що там, під уламками, залишилися його матір і його дитинство. Пробираючись до виходу, повз каміння та тіла, він підбирає безцінну картину фламандського майстра, яку так любила його мати. Дивний старий, вмираючи, віддає йому свого персня та просить винести картину звідси...

Тео буде кидати із родини в родину, із Нью-Йорка до Амстердама, із глибин відчаю до ейфорії. Викрадений «Щиголь» стане його прокляттям та надією на порятунок...

Щиголь

Лауреат
Пулiтцерiвської
премii

ДОННА ТАРТТ

КУЛЬ
СIМЕЙНОГО
ДОЗВIЛЛЯ

THE
GOLDFINCH

DONNA TARTT

A NOVEL

Щиголь

ДОННА ТАРТТ

РОМАН

ХАРКІВ 2016 КЛУБ
СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЯ

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
2016

ISBN 978-617-12-1249-7 (epub)

Жодну з частин даного видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Електронна версія створена за виданням:

Перекладено за виданням: Tartt D. The Goldfinch : A Novel / Donna
Tartt. — London : Abacus, 2015. — 872 p.

Цитати з пісні «Ach, śpij kochanie» © Ludwik Starski and Henryk Wars
1938, дозвіл люб'язно надано Allan Starski

Переклад з англійської Віктора Шовкуна

Дизайн обкладинки Keith Hayes

Обережно! Ненормативна лексика!

© Tay, Ltd., 2013

© Hachette Book Group, Inc., обкладинка, 2013

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2016

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та художнє оформлення, 2016

Тартт Д.

Т21 Щиголь : роман / Донна Тартт ; пер. з англ. В. Шовкуна. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. — 816 с.

ISBN 978-617-12-0838-4 (укр.)

ISBN 978-0-349-13963-0 (англ.)

Тео Декер — реальний, а не казковий хлопчик, що вижив. Друг кличе його Поттером, та це звучить гіркою іронією. Єдине диво у житті хлопця, чия мати загинула в нього на очах, — украдена з галереї картина з яскравою пташкою: щиглем, назавжди прикутим до жердини. Та на відміну від птаха, Тео не бачить сенсу вирватися з полону свого життя-катастрофи. Події, які вирують навколо нього, дивовижний і жорстокий світ — лише тло для історії його душі, зацикленої на жахливому моменті дитинства. І єдине, що здатне повернути його до розуміння абсолютної цінності життя, — це безсмертна краса тих небагатьох речей, які варто рятувати навіть із полум'я.

УДК 821.111(73)

ББК 84(7Спо)

Присвячується матері Клодові

Частина I

Абсурд не звільняє, він зв'язує.
Альбер Камю

Розділ I

ХЛОПЕЦЬ ІЗ ЧЕРЕПОМ

I

Тоді в Амстердамі мені вперше за багато років наснилася мати. Я понад тиждень не виходив із готелю, боявся навіть комусь зателефонувати, не те що вийти на вулицю; моє серце стискалося й тремтіло, почувши найневинніший звук: дзвінок ліфта, бряжчання міні-бару, і навіть церковні дзигарі Вестеркерку й Крейтбергу, відбиваючи години, провіщали своїм бамканням, немов у моторошній казці, неминучість загибелі. Удень я сидів на ліжку, намагаючись розгадати телевізійні новини (утім, безуспішно, адже я не знав жодного нідерландського слова), а коли стомлювався, то вмощувався біля вікна й дивився на канал, накинувши на плечі пальто з верблюжої шерсті — я покинув Нью-Йорк у великому поспіху, й ті речі, що їх прихопив із собою, не гріли навіть у приміщенні.

За вікнами буяли веселощі. Було Різдво, мости через канал уночі вкривалися мерехтливими вогниками. Рожевоцокі *dames en heren*¹ торохтіли по бруківці своїми велосипедами з прив'язаними ялинками, а їхні шарфи тріпотіли на вітрі. Пополудні аматорський оркестр грав колядки, і вони дзвінко бриніли в зимовому повітрі.

Офіціанти хаотично розносили таці з напоями та наїдками; забагато сигарет, теплувата горілка з дьюті-фрі. Упродовж цих неспокійних днів, коли я не наважувався бодай визирнути назовні, я дослідив кожен квадратний дюйм своєї кімнати, як ото в'язень досліджує свою камеру.

Я вперше потрапив до Амстердама й майже не бачив цього міста, а проте моя кімната своєю бляклою, овіяною протягами та обпаленою сонцем красою давала гостре відчуття Північної Європи, постаючи моделлю Нідерландів у мініатюрі. Така собі свіжопобілена протестантська порядність, перемішана з поплямованою пишнотою, яку сюди доправили зі Сходу на торговельних кораблях. Я згаяв неймовірно багато часу, пильно роздивляючись дві олійні мініатюри в позолочених рамах, які висіли над письмовим столом: на одній з них селяни каталися на ковзанах по скрижанілому ставку біля церкви, на другій у розбурханому зимовому морі борсався вітрильник, — це були декоративні копії, нічого особливого, та я вивчав їх так ретельно, ніби в них крився ключ від потаємного серця давніх фламандських майстрів. За вікном сніг стукотів по шибках і падав на воду каналів. І хоч парчеві гардини були розкішними, а килим — м'яким, зимове світло відсвічувало в тон холоду 1943 року, з його поневірянням і подвижництвом, слабким чаєм без цукру й голодним сном.

Щоранку, удосвіта, перш ніж обслуга візьметься до роботи й заповниться вестибюль, я спускався вниз по газети. Персонал намагався не створювати зайвого шуму ані голосом, ані кроками, їхні погляди холодно ковзали по мені, так ніби вони зовсім не бачили мене, американця з двадцять сьомої кімнати, який упродовж дня не спускався вниз, і я заспокоював себе тим, що нічний порт'є (темний костюм, стрижка «їжачок», окуляри в роговій оправі) зробить усе, щоб запобігти неприємностям і зайвій метушні.

У «Herald Tribune» нічого не повідомлялося про халепу, у якій я опинився, але натомість про це писали всі голландські газети: густі абзаци іншомовного тексту вбирали очі, однак залишалися поза межами мого розуміння. Onopgeloste moord. Onbekende². Я піднявся нагору й знову заліз під ковдру (повністю вдягнений, бо в кімнаті було холодно), розгорнув газети: фотографії поліцейських автівок, сцена злочину, проте навіть заголовки мені не щастило розшифрувати, і хоч там не було мого прізвища, я ніяк не міг дізнатися, чи вони подавали якийсь опис, що відповідав би моїй зовнішності, а чи приховували цю інформацію від публіки.

Кімната. Батарея. Een Amerikaan met een strafblad³. Оливково-зелена вода каналу.

Оскільки я мерзнув, почувався хворим і переважно не знав, що мені робити (я забув узяти не тільки теплий одяг, а й бодай якусь книжку), то майже цілий день лежав у ліжку. Ніч, здавалося, приходила до мене відразу пополудні. Я то засинав, то прокидався від шурхоту розкиданих газет, і мої сновидіння здебільшого були позначені тією ж тривогою, що пульсувала в моїх жилах протягом тих годин, коли я не спав: судові зали, валізи, які падали на гравій, і з них вивалювався весь мій одяг, довжелезні коридори в аеропортах, я біг ними на посадку, знаючи, що ніколи не встигну на жоден літак.

Через лихоманку я пережив безліч дивних і надзвичайно яскравих марень, обливаючись потом, не знаючи, котра година, але в останню й найгіршу з тих ночей мені наснилася мати: то було швидке й таємниче сновидіння, схоже на несподіваний візит із потойбіччя. Я був у крамниці Гобі чи, точніше кажучи, у якомусь примарному просторі, радше схематично подібному до тієї крамниці, коли вона раптом зупинилася позаду мене так, що я побачив її віддзеркалення. Помітивши її, я заціпенів від щастя; то була вона, до найдрібніших деталей, з усім своїм ластовинням, мама всміхалася мені, навіть вродливіша, але ще не постаріла, зі своїм чорним волоссям і кумедним вигином рота, не сон, а її присутність заповнювала кімнату: то була її власна сила, жива інакшість. І хоч як мені хотілося обернутися, я знав, що подивитися на неї очі в очі було б порушенням законів її світу і мого світу; вона прийшла до мене в єдиний спосіб, у який могла прийти, і наші очі зустрілися в дзеркалі на тривалу мить, коли все завмерло; та коли, як мені здалося, вона хотіла заговорити — з виразом обличчя, що, схоже, був сумішшю радощів, прихильності й роздратування, — на нас накотився туман, і я прокинувся.

II

Усе було б набагато краще, якби вона досі жила. Але мати загинула ще тоді, коли я був малим хлопцем, і хоч у всьому, що сталося зі мною відтоді, винен тільки я, утім, зауважу, що після її втрати для мене не

стало жодного орієнтиру, який міг би привести до щасливішого місця, до сприятливішого життя серед людей.

Її смерть виявилася межею між двома світами: До і Після. І попри те, що минуло вже чимало років, для мене очевидно: по тому я не зустрічав нікого, хто б любив мене так сильно, як любила вона. Усе, здавалось, оживало в її товаристві; мама світилася чарівним театральним світлом, тож побачити що-небудь її очима означало побачити це в яскравіших, ніж зазвичай, кольорах — пригадую, як за кілька тижнів до її смерті ми вечеряли вдвох в італійському ресторані у Вілліджі й вона несподівано схопила мене за рукав, показуючи майже болючу красу освітленого свічками торта, який урочисто винесли з кухні, слабке коло світла тремтіло на темній стелі, потім торт поставили на стіл, свічки зробили обличчя старої гарнішим, а всіх довкола змусили усміхатись, офіціанти відступили назад із закладеними за спину руками, — то була звичайна собі вечеря з нагоди дня народження, з якою ви могли зіткнутися будь-де в недорогому ресторані, і я переконаний, що ніколи б і не згадав цей епізод, якби мама не загинула невдовзі по тому, але я знову й знову пригадував ту подію після її смерті і, либонь, думатиму про неї протягом усього життя: про те освітлене свічками коло, живу картину повсякденного звичайного щастя і відчуття втрати після того, як її не стало.

А ще вона була дуже красивою. Це не має надто великого значення, а проте мама такою була. Коли вона приїхала до Нью-Йорка з Канзасу, то деякий час працювала моделлю. А оскільки почувалася перед фотокамерою не досить упевнено, щоб справити потрібне враження, то її краса на плівці не відображалася належним чином.

Утім, вона завжди залишалася собою. Мама була рідкісною перлиною, і я ніколи не бачив жодної людини, схожої на неї. Вона мала чорне волосся, білу шкіру, яка влітку вкривалася ластовинням, сповнені світла очі, немов розпис на китайських вазах, а на вилицях позначилась ексцентрична суміш індіанських і кельтських рис, що спонукало декого вважати її ісландкою.

Насправді мама була наполовину ірландка, наполовину черокі з канзаського містечка поблизу кордону з Оклагомою і незрідка викликала мій сміх, називаючи себе Окі⁴, хоч і була така ж лискуча,

нервова та стильна, як елітний скакун. Екзотичність її образу на фотографіях поставала занадто різкою й безжальною, — ластовиння вкрите шаром косметики, стягнуте у формі кінського хвоста волосся, ніби у вельможі з «Повісті про Гендзі»⁵, — жодна зі світлин не передавала теплоти, веселих і непередбачуваних особливостей її характеру, тобто того, що мені подобалося в ній найбільше. Напружений вигляд готової до атаки тигриці незаперечно доводить, як сильно вона не довіряла фотокамері. У житті мама була геть інакшою. Її рухи вирізнялися дивовижною спритністю, жести були несподіваними й легкими, вона мала звичку сидіти на самому краєчку стільця, наче цибата й елегантна болотяна пташка, щомиті готова спурхнути й полетіти. Мені подобалися різкі й несподівані пахощі сандалового дерева, які линули від неї, і я любив шурхіт її накрохмаленої сорочки, коли вона нахилялася, щоб поцілувати мене в чоло. Її сміху цілком вистачало, щоб кинути все, що доти робив, і податися слідом за нею по вулиці. І хоч би куди вона йшла, чоловіки не випускали її з поля зору, а іноді дивилися так, що їхні погляди вселяли мені тривогу.

Вона загинула з моєї вини. Звісно, мене запевняли, і то аж надто поспішно, що я тут ні при чому: мовляв, ще ж дитина, хто ж міг знати, жахлива аварія, нещасний випадок, це може статися з ким завгодно, і це все було щирою правдою, та я не вірив жодному слову тих утішальників.

Це сталося в Нью-Йорку 10 квітня, чотирнадцять років тому. (Моя рука тремтить, коли я намагаюся вивести цю дату; мушу підсунутися ближче до столу, щоб перо продовжило свій рух папером. То був звичайнісінький день, але тепер він стримить у календарі іржавим цвяхом.)

Якби все пішло, як і планувалося, то цей день безслідно розчинився б у небі, непомітно злився б із моїм восьмим роком шкільного життя. Що пам'ятав би я про нього сьогодні? Дуже мало або й нічого. Той ранок, як тепер видається, був прозорим, із наскрізь просякнутим вологою повітрям. Уночі йшов дощ, жахлива злива, затопило крамниці, і кілька станцій метро не відчинилися. Ми стояли вдвох на розмоклому килимку біля свого багатоквартирного будинку, поки Золотце,

улюблений мамин швейцар, який так обожнював її, намагався зловити таксі, бігаючи з піднятою рукою по П'ятдесят сьомій вулиці. Автомобілі обдавали нас брудними бризками; насичені водою хмари пливли над хмарочосами, то відкриваючи, то затуляючи латки чистого синього неба, а внизу, на вулиці, під вихлопними газами машин повітря ставало вогким і ніжним, як весною.

— О, моя пані, це теж зайняте! — намагався перекричати вуличний рев Золотце, відступивши на хідник, коли чергове таксі виїхало з-за рогу й вимкнуло вогник.

Він був найменший зі швейцарів: блідий, тонкий і жвавий хлопчина, пуерторіканець зі світлою шкірою, колишній боксер-легковаговик. Хоч обличчя мав мішкувате від випивки (іноді, коли він приходив на нічне чергування, від нього смерділо віскі), проте був жилавим, мускулястим і моторним — завжди жартівливий, завжди бігав на перекур за ріг, коли було холодно — переступав з ноги на ногу й дмухав на свої руки в білих рукавичках, розповідав анекдоти іспанською і підбадьорював колег.

— Ви дуже поспішаєте? — запитав він мою матір.

На бейджі в нього було написано «Берт Д.», але всі звали його Золотцем, бо мав золотого зуба й прізвище де Оро, що іспанською означає «золотий».

— Та ні, ще маємо час.

Але вигляд у моєї мами був виснажений, і руки в неї тремтіли, коли вона знову й знову обмотувала шию шарфом, що лопотів на вітрі й вислизав з її рук.

Золотце, певне, це помітив, бо глянув на мене (туди, де я прихилився до бетонного вазона для квітів перед будинком, дивлячись куди завгодно, тільки не на неї) не дуже схвально.

— А тобі не треба їхати? — запитав він у мене.

— Ні, ми маємо деякі справи, — відповіла не зовсім переконливо мама, побачивши, що я розгубився.

Зазвичай я мало звертав уваги на її одяг, але те, у що вона була вдягнена того ранку (білий плащ, тонкий рожевий шарф, чорно-білі мокасини), так закарбувалося в моїй пам'яті, що мені дуже важко уявити її в якомусь іншому вбранні.

Мені було тринадцять років. Прикро тепер згадувати, якими напруженими ми були одне з одним того ранку, так що навіть швейцар це помітив; у будь-який інший час ми ставились одне до одного досить приязно, але того ранку не мали що сказати одне одному, бо мене не допустили до занять у школі. Вони зателефонували їй на роботу; мама прийшла додому мовчазна й люта; і, найжахливіше, я навіть не знав, за що мене покарали, хоч на сімдесят п'ять відсотків був певен, що містер Бімен (дорогою від свого кабінету до вчительської) невчасно визирнув у вікно другого поверху й побачив, як я курив на шкільному подвір'ї. (Або радше побачив, як я стояв поряд із Томом Кейблом, коли той курив, що в моїй школі практично вважалося таким самим порушенням дисципліни.) Моя мати ненавиділа куріння. Її батьки, — розповіді про яких я дуже любив слухати і які померли раніше, ніж я мав нагоду познайомитися з ними, — були захопленими тренерами коней, вони подорожували по західних територіях і заробляли собі на життя, розводячи коней морганівської породи: це були любителі коктейлів і гри в канасту⁶, які щороку відвідували дербі в Кентуккі й зберігали сигарети в срібних портсигарах у всьому домі. Аж одного дня моя бабуся, повернувшись зі стаєнь, перегнулася вдвоє і стала кашляти кров'ю; тож увесь час, поки мама була підлітком, на ґанку стояли балони з киснем, а вікна в спальні були постійно зашторені.

Але — як я боявся, і небезпідставно, — Томова сигарета була лише верхівкою айсберга. Я мав проблеми в школі протягом певного часу. Усе почалося чи то пак стало наростати, як снігова куля, коли мій батько кілька місяців тому пішов від нас із матір'ю; ми ніколи особливо його не любили й почувалися значно щасливішими без нього, але всі довкола переймалися і обурювались тим, як раптово він нас покинув (не залишивши ані грошей, ані аліментів, ані навіть своєї адреси), і вчителі моєї школи у Верхньому Вест-Сайді так жаліли мене, так прагнули висловити своє розуміння й підтримку, що надавали мені — учневі-стипендіату — усі види спеціальної допомоги, дозволяючи виконувати шкільні завдання з запізненням, користуватися другим, а то й третім шансом, тож ця мотузочка натягувалася протягом усього цього часу, аж поки я не примудрився опустити себе в дуже глибоку яму.

Тож нас обох — мою маму й мене — викликали на нараду, яка мала відбутися в школі. Вона повинна була початись о пів на дванадцятю, та оскільки моїй матері довелося відпрошуватися з роботи на всю першу половину дня, ми вирушили на Вест-Сайд рано — щоб поснідати (і, як я гадав, серйозно поговорити), а також вона хотіла купити подарунок своїй колезі на день народження. Минулої ночі мама не лягала спати до пів на третю, монітор висвічував її напружене обличчя, вона писала електронні листи й намагалася дати раду справам на час своєї відсутності в офісі.

— Не знаю, як вам, — сказав із притиском Золотце, звертаючись до моєї матері, — але мені вже остогидла ця весна з її мокротою й вологістю. Дощ і дощ... — Він затремтів, підняв вище комір і глянув на небо.

— Сподіваюся, що пополудні розгодиниться.

— Атож, я знаю, та мені вже хочеться літа. — Він потер руки. — Люди виїзять із міста, вони ненавидять його, нарікають на спеку — але я птах тропічний. Чим жаркіше, тим краще. Як хочеться погрітися! — Плескаючи в долоні й тупочучи ногами по вуличній бруківці, він провадив далі: — І, знаєте, мені найбільше до вподоби той час, коли тут усе затихне — як, наприклад, у липні, — усі будинки стануть спорожнілими й сонними, усі повтікають звідси, знаєте як воно буває?... — Він клацнув пальцями, але таксі не зупинилося. — Тоді для мене настануть вакації.

— Але хіба ти не підсмажишся тут? — Мій стриманий батько ненавидів цю її рису: схильність базікати з офіціантками, швейцарами, старими астматиками з хімчистки. — Узимку ти принаймні можеш завжди ще щось піддіти...

— А хіба можна стовбичити на вулиці взимку? Повірте мені, тут дуже холодно. Хоч би скільки ви натягли на себе одягу, ви не встоїте тут у січні, лютому, особливо коли вітер дме від річки. Бр-р-р.

Нервуючи, я гриз собі нігті й дивився на автомобілі, які мчали повз підняту руку швейцара. Я знав, що мені доведеться з тривогою чекати, доки почнеться нарада в школі об одинадцятій тридцять: і все, що я міг зробити, це поводитися стримано й не провокувати обвинувачувальних запитань. Я не мав ані найменшого уявлення про те, чим вони нас привітають, коли ми з мамою ввійдемо до їхньої канцелярії; саме

слово «нарада» свідчило про зібрання авторитетних осіб, про звинувачення й погрози, а може, навіть виключення зі школи. Якщо я втрачу стипендію, це буде для нас катастрофою; ми опинилися в надзвичайно скрутному фінансовому становищі, коли нас покинув батько, нам ледве вистачало грошей, щоб платити комірне. Крім того, я був дуже занепокоєний, чи містер Бімен якимсь не довідався, що Том Кейбл і я проникали в порожні заміські будинки, коли я гостював у нього в Гемптоні. Я кажу «проникали», хоч ми ніколи не зламали жодного замка й не завдали жодної шкоди (Томова мати була агентом із продажу нерухомості, і ми користувалися запасними ключами, узятими в її офісі). Ми здебільшого зазирали в комірчини й нишпорили в шухлядах комодів, але дещо й забирали: пиво з холодильників, диски з комп'ютерними іграми та фільмами (Джет Лі, «Спущений з прив'язі»), гроші, близько дев'яноста двох доларів загалом: пожмакані п'ятірки та десятки, запхані в кухонні глечики, стосики дрібних монет, складені біля пральних машин.

Щоразу, коли я про це думав, мене нудило. Минуло вже кілька місяців відтоді, як я гостював у Тома, але хоч я й намагався переконати себе, що містер Бімен не може нічого знати про те, як ми залазили до чужих будинків, — як він міг довідатися про це? — моя уява кружляла навколо цього припущення панічними зигзагами. Я твердо вирішив, що не виказуватиму Тома (хоч і не був надто впевненим, що він не виказав мене), але це ніяк не полегшувало того становища, у якому я опинився. Як я міг бути таким дурним? Злам і проникнення в чужі домівки вважалися злочином; людей садовили за це до в'язниці. Усю минулу ніч я терпів люті муки, крутячись у ліжку, дивлячись, як дощ періщить у шибки мого вікна, й міркуючи, що скажу, коли мене почнуть допитувати. Але як я міг захиститися, коли навіть не уявляв собі, що їм відомо?

Золотце глибоко зітхнув, опустив руку і, ступаючи на п'ятки, повернувся туди, де стояла моя мати.

— Неймовірно, — сказав він їй, поглядаючи одним стомленим оком на дорогу. — У СоХо справжня повінь, ви вже про це чули, а Карлос каже, що біля ООН заблоковано кілька вулиць.

Я кинув похмурий погляд на робітників, гурт яких вивалювався з автобуса, сердитих, немов згряя шершнів. Можливо, ми б мали більше

шансів зловити таксі, якби пройшли зо два квартали на захід, але і мати, і я досить добре знали нашого швейцара, аби зрозуміти, що Золотце образився б, коли ми відмовилися б від його послуг. І саме тоді — так несподівано, що ми аж здригнулися, — таксі з увімкненим вогником виїхало з провулка й наблизилося до нас, обдаючи бризками з запахом каналізації.

— Нарешті! — мовив швейцар, відстрибнувши вбік, коли таксі зупинилось, і в цю хвилину помітив, що мама забула вдома парасольку. — Зачекайте, — сказав він, забігши до вестибюля, туди, де зберігалася ціла колекція загублених і забутих парасольок, що стояли в латунному ящику біля каміна й роздавалися в дощові дні.

— Не треба! — вигукнула мама, засунувши руку в сумочку й діставши звідти свою маленьку смугасту, немов цукерка, парасольку. — Не турбуйся, Золотце, я маю все, що мені потрібне.

Швейцар стрибнув назад на бордюр і зачинив за нею дверцята таксі. Потім нахилився й постукав у віконце.

— Вдалого вам дня, — побажав він.

III

Мені хочеться думати про себе як про особу, наділену інтуїцією (а кому не хочеться?), і, описуючи все це, я мав би згадати про якусь тінь, що згущувалася над нашими головами. А проте я був сліпий і глухий щодо нашого майбутнього, переймався тільки нарадою в школі. Коли я зателефонував Томові сказати йому, що мене тимчасово не допустили до уроків (пошепки, бо дзвонив із домашнього телефону, мати забрала мобілку), він не видався надто здивованим, вислухавши моє повідомлення.

— Послухай, — сказав він, уриваючи мене. — Не будь йолопом, Тео, ніхто нічого не знає, лише тримай рота на замку, — і перш ніж я встиг щось йому відповісти, сказав: — Пробач, але мені треба йти, — і поклав слухавку.

У таксі я спробував опустити скло, щоб дихнути повітрям, та дарма. Пахло так, ніби хтось на задньому сидінні міняв дитині пелюшки або й справді всрався, а потім спробував приховати сморід ароматом

кокосового освіжувача, що пахнув лосьйоном для засмаги. Сидіння були брудні, полатані скотчем і майже втратили пружність. І щоразу, коли машина долала якусь нерівність, мої зуби цокотіли разом із релігійними брязкальцями, що звисали з дзеркала заднього огляду: медальйони, крива мініатюрна шабля, що танцювала на пластиковому ланцюжку, і бородатий гуру в тюрбані, який пронизував поглядом заднє сидіння, піднявши руку для благословення.

Ми проминали ряди червоних тюльпанів обабіч Паркової авеню. Боллівудська попса, притишена майже до підсвідомого скигління, гіпноотично кружляла й іскрилася десь на межі мого слуху. На деревах листя щойно починало брунькуватися. Хлопці-постачальники з «Д'Агостінос» та «Грістедес»⁷ штовхали свої візки з бакалією; заклопотані гувернантки на високих підборах ішли хідниками, тягнучи за собою дітей, які опиралися з усіх сил, не бажаючи, щоб їх вели до дитячих садків; двірник у робі вимітав сміття з канав у совок на палиці; адвокати й біржовики підставляли під дощ долоні й насуплювали брови, дивлячись на небо. Коли ми трусилися по авеню (моя мати мала жалюгідний вигляд, з усіх сил тримаючись за підлокітник), я споглядав крізь вікно понурі буденні обличчя перехожих (стурбованих людей у плащах, що штовхалися на перехрестях, людей, які пили каву з паперових стаканчиків, розмовляли по мобільних телефонах і сторожко озиралися навсбіч) і напружував усі сили, щоб не думати про ті удари, які готувала мені доля: деякі з них включали суд для неповнолітніх осіб і в'язницю.

Такі несподівано круто повернуло на Вісімдесят шосту вулицю. Маму відкинуло на мене, і вона схопила мою руку; я помітив, що вона спітніла й смертельно зблідла.

— Тебе нудить? — запитав я, на мить забувши про свої проблеми.

Мама мала скорботне й застигле обличчя, яке я знав так добре; губи міцно стиснуті, лоб мокрий від крапель поту, а очі застигли й величезні.

Вона почала щось говорити, але затулила долонею рот, коли машина рвучко зупинилася перед світлофором, відкинувши нас уперед, а потім назад, притиснувши до сидінь.

— Тримайся, — сказав я їй, а тоді нахилився й постукав у засмальцьовану плексигласову стінку, тож водій (сикх у тюрбані)

здивовано стрепенувся.

— Послухайте, — гукнув я крізь ґратки, — дякуємо вам, ми хочемо вийти тут.

Сикх, чиє обличчя відбилося в задньому дзеркалі, подивився на мене пильним поглядом.

— То ви хочете вийти тут?

— Так, будь ласка.

— Але ви назвали не цю адресу.

— Я знаю. Але далі ми не поїдемо, — сказав я, глянувши на матір.

Із нерухомим, як маска, обличчям вона нишпорилла в сумці, шукаючи гаманець.

— З нею все гаразд? — запитав водій із сумнівом у голосі.

— Так, так, із нею все гаразд. Але нам треба вийти з машини, дякую вам.

Тремтливими руками моя мати дістала жмут доларів, що здавалися вологими, і просунула їх крізь ґратки. Коли сикх простяг руку й накрив їх долонею (рішуче, дивлячись убік), я вийшов з машини, тримаючи дверцята відчиненими для неї.

Мама трохи спіткнулася, ступивши на край хідника, і я зловив її за руку.

— Як ти? — боязко запитав я в неї, коли таксі поїхало геть.

Ми були на П'ятій авеню, біля особняків, що виходили вікнами на парк.

Вона глибоко вдихнула повітря, потім витерла собі чоло й стиснула мою руку.

— Ох, — сказала мама, затуливши обличчя долонею. Лоб у неї блищав, а очі все ще були несфокусованими; вона мала злегка ошелешений вигляд пташки, що збилася з курсу. — Пробач, тіло в мене все ще тремтить. Слава Богу, ми вибралися з цього таксі. Зі мною буде все гаразд, треба лише ковтнути трохи повітря.

Люди проминали нас на вітряному розі вулиці: школярки у формі бігали й сміялися, оминаючи нас; няньки штовхали перед собою візки, у яких сиділо по двоє й по троє дітлахів; заклопотаний батько пробіг, тягнучи малого сина за руку.

— Ні, Брейдене, — почув я, як він каже хлопцеві, що дріботів ногами, аби встигнути за ним. — Ти не повинен думати, що в такий

спосіб ти матимеш роботу, яка подобається тобі...

Ми відступили вбік, щоб нас не намочило мильною водою, яку двірник виливав на хідник перед своїм будинком.

— Скажи мені, — запитала мати, покрутивши пальцем біля скроні, — чи це мені здалося, чи в цій машині...

— Неймовірно смерділо? Гавайськими тропіками й дитячим лайном?

— Правду кажучи, — вона помахала рукою перед своїм обличчям, — я могла б це витримати, якби машина не їхала ривками, то зупинялася, то зривалася вперед. Спочатку я почувалася пречудово, а потім це доконало мене.

— А чому ти не попросилася сісти на переднє сидіння?

— Ти міркуєш точно як твій батько.

Я відвернувся, збентежений, — бо мені також був знайомий його дратівливий тон «я все знаю».

— Ходімо на Медісон і знайдемо місце, де ти могла б посидіти, — запропонував я.

Я помирав з голоду, а там якраз подавали мої улюблені страви.

Але вона похитала головою й сказала з тремтінням, яке свідчило, що її нудить:

— Мені потрібне повітря. — Макіяж розплився під її очима. — Повітря мені допоможе.

— Звичайно, — погодився я надто швидко, щоб не сперечатися. — Будь-яке повітря.

Я намагався в усьому погоджуватися, але моя мати, хоч трохи й одурманена, зловила мій тон; вона уважно дивилася на мене, намагаючись збагнути, про що я думаю. (Це була ще одна погана звичка, яку ми розвинули в собі внаслідок тривалого життя з батьком, — намагання прочитати думки одне одного.)

— У чому річ? — запитала вона мене. — Ти хочеш кудись піти?

— Та ні, власне, нікуди не хочу, — сказав я, відступаючи на крок назад і заціпеніло оглядаючись. Хоч я й був дуже голодний, але не відчував, що маю право на чомусь наполягати.

— Мені стане добре. Дай мені лише хвилину.

— Може, ходімо трохи посидимо в парку? — запропонував я, намагаючись погамувати голод і хвилювання: «Чого вона хоче, що її задовольнить?»

На мою полегкість, вона погодилася.

— Ну гаразд, — сказала мама тим своїм голосом, який здавався мені дуже схожим на голос Мері Поппінс. — Але дозволь мені спочатку перевести подих.

І ми з нею рушили до переходу на Сімдесят дев'яту вулицю. Минаючи фігурно підстрижені дерева в барокових горщиках, увійшли до масивної залізної брами, прикрашеної вигадливими візерунками. Світло тут було індустріально сірим, а вітер тугим, наче пара з чайника. По той бік вулиці біля парку художники поставили мольберти й розгорнули свої полотна з акварельними зображеннями собору Святого Патрика та Бруклінського мосту.

Ми йшли мовчки. Мій розум діловито обертався навколо моїх турбот («Чи Томовим батькам також зателефонували зі школи? Чому я не здогадався його запитати?»), а також я міркував про те, що замовлю собі на сніданок, як тільки зможу відвести її поїсти (західний омлет із домашньою смаженою картоплею, скибочкою бекону; вона їстиме те, що їсть завжди, житні грінки з яйцем-пашотом, і вип'є філіжанку чорної кави), і я майже не помічав, куди ми йдемо, як раптом до мене дійшло, що мати щось сказала. Вона дивилася не на мене, а десь над парком, вираз її обличчя нагадав мені знаменитий французький кінофільм, назви якого я не знав, де неуважні люди йшли по овіяній вітром вулиці й багато розмовляли, але було не схоже, щоб розмовляли вони одне з одним.

— Що ти сказала? — перепитав я, дещо затримавшись, а потім прискоривши ходу, щоб наздогнати її. — «Час повторити»?..

Мама, схоже, розгубилася, ніби забула, що я поруч. Біле пальто, що лопотіло на вітрі, робило її схожою на довгоногого ібіса, який, здавалося, зараз змахне крильми й полетить над парком.

— Що час повторити?

— Ой, ні. — Її обличчя зблідло, а потім вона похитала головою й швидко засміялася в характерний для себе дитячий спосіб. — Ні, я сказала, що час тут спотворений.

Хоч слова її прозвучали дивно, я знав, що вона мала на увазі, чи думав, що знаю, — розрив у ті секунди, що були загублені на хіднику, завадив нам правильно скористатися часом, неначе кілька кадрів, вихоплених із фільму.

— Ні, ні, цуценятко, ідеться лише про це місце. — Вона скуйовдила мені волосся, і я криво, напіврозгублено всміхнувся. Цуценятком вона називала мене ще змалку, і я любив це прізвисько не більше, ніж скуйовджене волосся, та хоч як по-дурному почувався, я був радий побачити, що настрій у неї трохи поліпшився. — Це завжди відбувається зі мною тут. Коли я тут, то відчуваюся так, ніби мені знову вісімнадцять і я щойно вийшла з автобуса.

— Тут? — із сумнівом запитав я, дозволивши їй тримати мене за руку, чого зазвичай ніколи б не зробив. — Це дивно.

Я знав усе про перші дні, які моя мати прожила на Мангеттені, досить далеко від П'ятої авеню — на Авеню Бі, у студії над баром, де біля дверей спали бомжі, бійки з бару висипалися на вулицю, а божевільна старушенція на ім'я Мо незаконно тримала десять чи дванадцять котів на захаращеній сходовій клітці горішнього поверху.

Вона стенула плечима.

— Так, але тут усе залишається таким, яким було й тоді, коли я вперше його побачила. Тунель у часі. На Нижньому Іст-Сайді — ти ж знаєш, як там усе відбувається, завжди з'являється щось нове, і я себе відчуваю там, ніби Ріп ван Вінкль, щодень старшою. Іноді я прокидаюся, і мене охоплює відчуття, ніби хтось за одну ніч змінив вітрини всіх крамниць. Старі ресторани позачинялися, а на місці хімчистки з'явився новий модний бар...

Я зберігав шанобливу мовчанку. В останні дні вона часто говорила проплинність часу, мабуть, тому, що наближався її день народження.

— Я вже застара для такого, — сказала вона нещодавно, коли ми нишпорили в нашому помешканні, перевертаючи подушки канап і шукаючи в кишенях пальт і жакетів дрібні гроші, щоб заплатити хлопчикові-постачальнику з гастроному.

Вона запхала руки в кишені плаща.

— Тут усе набагато стабільніше, — сказала мама. Хоч голос у неї звучав легко, я помітив туман у її очах; з моєї вини вона не виспалася цієї ночі. — Верхній парк — одне з небагатьох місць, де ще можна побачити, яким було місто наприкінці дев'ятнадцятого століття. Такими залишаються, наприклад, Греймерсі-парк і ще деякі місця у Віллідж. Коли я вперше приїхала до Нью-Йорка, мені здавалося, що

все тут стулене з книжок Едіт Вортон, «Френні та Зуї» і «Сніданок у Тіффані».

— «Френні та Зуї» — це Вест-Сайд.

— Так, але я тоді була надто тупа, щоб це зрозуміти. Я можу тільки сказати, що все надто відрізнялося від Нижнього Іст-Сайду, де безпритульні хлопці розпалювали багаття в сміттєвих баках. А тут у вихідні було просто чудово — я блукала музеями, гасала по Центральному парку...

— Гасала? — Багато з її слів здавалися мені екзотичними, «гасати» я сприймав як термін конярства з її дитинства: певно, воно означало якийсь лінивий галоп, щось середнє між галопом і клусом.

— Ну, розумієш, я просто бігала там, як мені хотілося. Грошей у мене не було, шкарпетки носила з дірками, харчувалася вівсяною кашею. Можеш мені не вірити, але на деякі вихідні я приходила сюди пішки, економлячи гроші на дорогу додому. У метро тоді ще продавали металеві жетони, а не картки. І хоч треба було платити за вхід у музей — такий собі «благодійний внесок», та я тоді, певно, мала набагато міцніші нерви, ніж зараз. А можливо, вони просто жаліли мене за те... Ой ні! — сказала вона зміненим голосом, так раптово зупинившись, що я, не помітивши цього, пройшов уперед кілька кроків.

— Що? — Я озирнувся. — Що таке?

— Щось упало мені на руку. — Вона простягла долоню й подивилася на небо. — Ти щось помітив?

І щойно мама це сказала, як світло, здавалося, згасло. Небо швидко потемніло, і темнішало щосекунди. Вітер зашумів у гіллі паркових дерев, і їхнє молоде листя здалося ніжним і жовтим на тлі чорних хмар.

— Чи можна було подумати? — забідкалася вона. — Зараз полле дощ.

Я глянув на вулицю, подивився на північ. Жодного таксі.

Я знову взяв її за руку.

— Ходімо, — сказав я. — На тому боці вулиці нам пощастить більше.

Ми нетерпляче чекали, поки кілька останніх разів змигне червоне світло. Шмаття паперу кружляло в повітрі й падало на вулицю.

— Онде вільне таксі, — сказав я, глянувши вгору по П'ятій авеню; та коли я це говорив, якийсь бізнесмен підбіг до узбіччя з піднятою рукою, і зелений вогник згас.

По той бік вулиці художники стрімко накривали свої полотна плівкою. Продавець кави опустив заслінки на візкові. Ми поквапилися через перехід, і, коли вже опинилися на протилежному боці, велика крапля дощу впала мені на щоку. Поодинокі коричневі кола — досить широко розкидані, великі, як десятицентові монети, — стали з'являтися на хіднику.

— О, чорт! — скрикнула мама.

Вона шпорталася в сумочці, щоб дістати парасольку, яка не могла сховати й однієї людини, не кажучи вже про двох.

І тоді лупонув холодний дощ, налітаючи збоку, справжні потоки ринули на верхівки дерев та вуличні навіси. Мати намагалася розкрити вередливу парасольку, але без особливого успіху. Люди на вулиці та в парку накривали голови портфелями й газетами, квапливо підіймаючись сходами до портика музею, єдиного місця на вулиці, де можна було сховатися від дощу. І ми почувалися щасливими й перебували у святковому настрої, поспішаючи сходами під тоненькою смугастою парасолькою, швидше, швидше і швидше, так ніби тікали від чогось жахливого, а не бігли йому назустріч.

IV

Три важливі події сталися в житті моєї матері після того, як вона приїхала з Канзасу в Нью-Йорк автобусом, без друзів і практично без грошей. Перша, коли агент на ім'я Дейв Джо Пікеринг, сидючи за столиком кав'ярні у Вілліджі, звернув увагу на бідно вдягнену худорляву дівчину-підлітку з такою довгою косою, що та могла сидіти на ній. Коли вона принесла йому каву, він запропонував їй сімсот, а потім і тисячу доларів за те, щоб замінила модель, яка не прийшла на зйомки каталогу, що відбувалися на протилежному боці вулиці. Агент показав їй на фургон із їхнім обладнанням, який стояв у парку Шеридан, відрахував гроші й поклав їх на стійку.

— Дайте мені десять хвилин, — сказала вона, виконала всі замовлення на цей сніданок, повісила фартух на цвях і вийшла з ним.

— Я була лише моделлю для каталогів товарів поштою, — завжди намагалася пояснити мама людям, маючи на увазі, що ніколи не виходила на кін і не позувала для модних журналів чи в одязі от кутюр, лише для реклами звичайних торговельних мереж, що продавали недорогий одяг для дівчат у Міссурі й Монтані. Іноді це було весело, розповідала вона, але здебільшого ні; зйомки в січні в купальних костюмах, коли доводилося тремтіти від грипу; твідові й шерстяні костюми в літню спеку, коли мусила обливатися потом посеред штучного осіннього листя, тоді як у студії лунала гаряча музика, а хлопець-візажист поміж кадрами припудрював її обличчя.

Але протягом тих років, коли лише вдавала, ніби навчається в коледжі, — позуючи в декораціях кампусів, переповнених парами й трійками студенток із притиснутими до грудей підручниками, — мама примудрилася заощадити достатньо грошей, щоби вступити в справжній коледж: на історію мистецтва в Нью-Йоркському університеті. Вона ніколи на власні очі не бачила шедеврів живопису до своїх вісімнадцяти років, тобто до приїзду в Нью-Йорк, і була сповнена рішучості надолужити згаяний час — «чисте блаженство, небесна втіха», говорила вона, закопуючись по шию в книжки з мистецтва й пильно вдивляючись у слайди давніх полотен (Мане, Вюйар), аж поки не розпливалося в очах. («Це божевілля, — казала вона, — але я б почувалася безмежно щасливою, якби могла сидіти й дивитися на п'ять або шість творів живопису протягом решти свого життя. Я не знаю кращого способу збожеволіти».)

Коледж став другою важливою подією, що відбулася з нею в Нью-Йорку, — для неї, мабуть, найважливішою. І якби не третя подія (зустріч і одруження з моїм батьком — яка виявилася далеко не такою щасливою, як перші дві), мама, безперечно, здобула б ступінь магістра, а потім і доктора філософії. Щоразу, як тільки випадало кілька вільних годин, вона відвідувала музеї Фріка, сучасного мистецтва або Метрополітен, — тож коли ми стояли під музейним портиком, з якого скрапувала вода, і дивилися на затягнуту туманом П'яту авеню, я не здивувався, що вона, струсивши парасольку від дощових крапель, запропонувала:

— Ходімо, мабуть, усередину, повештаємося там, поки злива вщухне.

— Ходім.

Хоч я хотів лише поснідати.

Вона глянула на свій годинник.

— Це найкраще, адже годі спіймати таксі в таку погоду.

Її правда. А проте я помирав від голоду. «Коли ми поїмо?» — похмуро думав собі, плентаючись за нею вгору сходами. Я здогадувався: вона так розгнівана на мене за сьогоднішній виклик до школи, що взагалі не збирається годувати мене ланчем, і коли ми повернемося додому, то мені доведеться задовільнитися вівсяними пластівцями або чимось подібним.

У музеї панувало відчуття свята. І щойно ми опинилися в його залах, чуючи навколо радісні розмови туристів, я відчув дивне абстрагування від усього, що цей день готував нам. У великій залі було гамірно й стояв густий запах від мокрих плащів. Намоклий натовп азіатів старшого віку пропхався повз нас слідом за балакучим екскурсоводом. Група неохайних дівчат-скаутів юрмилася, щось шепочучи, біля гардеробу; біля інформаційної дошки стояла шеренга кадетів військової школи в сірих одностроях, без кашкетів, зі складеними за спинами руками.

Для мене — міського хлопця, завжди обмеженого стінами свого помешкання, — музей був цікавий передусім завдяки своїм величезним розмірам, такий собі палац із нескінченною кількістю зал, які ставали все безлюднішими, що далі ви ними йшли. Деякі з занедбаних відвідувачами спалень і обтягнутих мотузками віталень у глибинах європейських декорацій, здавалося, були огорнуті глибокими чарами, так ніби ніхто не відвідував їх протягом сотень років. Відтоді як я почав самотійно їздити в метро, любив навідуватися туди сам і блукати там, аж поки переставав орієнтуватися, проникаючи глибше й глибше в лабіринт галерей, а іноді опинявся в забутих залах зброї та порцеляни, яких ніколи не бачив раніше (і часом не міг знайти знову).

Стоячи за матір'ю в черзі, я задер голову й прикипів поглядом до порожнистого купола стелі, що була на два поверхи вище; якщо дивитися на неї достатньо зосереджено, то іноді я міг відчутти, що літаю там, немов пір'їнка, такий собі фокус із раннього дитинства, що забувається, коли підростаєш.

Тим часом мама — з червоним носом і засапана від нашого перебування під дощем — порпалась у своїй сумочці.

— Може, потім зазирнемо до сувенірної крамнички, — сказала вона. — Немає сумніву, що книжка з мистецтва — остання річ, яку Матильда хотіла б мати, але їй буде непросто пожалітися так, щоб це не звучало дурнувато.

— Он як! — здивувався я. — То ти хочеш зробити подарунок Матильді?

Матильда була арт-директором фірми, де мама працювала; вона була дочкою французького магната, що спеціалізувався на імпорті тканин, молодша за мою матір і неймовірно вередлива, схильна впасти в істерику, якщо обслуговування на СТО або їжа в ресторані не задовольняли її.

— Так.

Вона мовчки запропонувала мені пластинку жуйки, яку я взяв, а тоді вкинула пачку назад у сумку.

— Я хочу сказати, зважаючи на усі ці Матильдині штучки, що ретельно обраний подарунок не мусить коштувати багато. Наприклад, можна обмежитися недорогим прес-пап'є з блошиного ринку. Це було б фантастично, думаю, якби хтось із нас мав час з'їздити туди. Торік черга обирати подарунок для Матильди була за Прю. Вона запанікувала, подалася до «Саксу» у свою обідню перерву й заплатила, я думаю, ще півсотні своїх баксів на додачу до тих, які ми зібрали, щоб купити темні окуляри від Тома Форда, здається, а проте Матильда не втрималася, щоб не пожартувати на адресу американців і їхньої споживацької культури. Хоч Прю навіть не американка, вона австралійка.

— А ви обговорили це із Серджо? — запитав я.

Серджо, мультимільйонер і керівник фірми, у якій працювала мати, бував частіше не в офісі, а на сторінках світської хроніки разом із такими людьми, як Донателла Версаче. Обговорити справу з Серджо означало те саме, що запитати: «А що сказав би про це Христос?»

— Серджо уявляє собі книжку з мистецтва як альбом Гельмута Ньютона⁸ або той альбом для читання в кав'ярнях, який нещодавно опублікувала Мадонна.

Я хотів був запитати, хто такий Гельмут Ньютон, але з'явилася краща думка.

— А чому б вам не подарувати їй картку для проїзду в метро?

Мати закотила очі.

— Повір мені, я обов'язково мала б це зробити.

Нещодавно вся робота їхньої фірми увірвалася, коли автомобіль Матильди потрапив у пробку, примусивши її застрягнути у Вільямсбурзі, у студії ювеліра.

— А ти зроби це анонімно. Залиш стару картку без грошей на ній на її робочому столі, аби подивитися, що вона зробить.

— Я скажу тобі, що вона зробить, — сказала мама, просовуючи в білетне віконечко свій абонемент. — Звільнить свого асистента й, напевне, половину людей, які працюють у відділі продукції.

Рекламна фірма спеціалізувалася на жіночих аксесуарах. Упродовж дня під пильним і дещо злостивим поглядом Матильди мама робила фотознімки, на яких кришталеві сережки виблискували на кучугурах штучного різдвяного снігу, а жіночі сумки з крокодилової шкіри — забуті на задніх сидіннях порожніх лімузинів — сяяли в ореолах божественного небесного світла. Вона робила свою справу добре; їй більше подобалося працювати за камерою, аніж позувати перед нею. І я знав, що їй подобалося бачити свої фотографії на рекламних щитах у метро або на Таймс-сквер. Та я знав, що, попри глянець та блиск її праці (сніданки з шампанським, подарункові сумки з «Бергдорфа»), на це витрачалось забагато часу, а порожнеча від цього засмучувала маму. Чого їй справді хотілося, то це продовжити своє навчання, хоч ми обоє знали, що на це було мало шансів тепер, коли мій батько покинув нас.

— Ну гаразд, — сказала вона, обертаючись від вікна й подавши мені мій бейдж, — ти також стежитимеш за часом, добре? Це велика виставка, — і вона показала мені на афішу «Портрети й натюрморти: шедеври Золотої доби», — ми не зможемо все побачити за раз, але є кілька речей...

Її голос стих, коли я поплентався за нею грандіозними центральними сходами, розриваючись між нагальною необхідністю триматися поблизу і гострим бажанням відстати на кілька кроків і вдати, ніби її тут нема.

— Я ненавиджу оглядати все це з таким поспіхом, — сказала вона, коли я наздогнав її на вершині сходів, — бо на таку виставку треба приходити двічі або тричі. Тут виставлено «Урок анатомії», і ми мусимо його оглянути, але передусім я хочу побачити маленьку й рідкісну картину художника, який був учителем Вермеера. Це великий старий майстер, про якого ти ніколи не чув. Полотна Франса Гальса також заслуговують на велику увагу. Ти знаєш Гальса, правда ж, знаєш? «Веселого бражника»? І регентів богадільні?

— Атож, — обережно відповів я.

З тих картин, які вона назвала, я знав лише «Урок анатомії». Фрагмент із неї був зображений на афіші виставки: бліда плоть, численні відтінки чорного кольору, схожі на затятих пияків хірурги з кривавими прожилками в очах і червоними носами.

— Це основи мистецтва, — сказала мама. — Сюди, ліворуч.

Нагорі панував лютий холод, а моє волосся ще не просохло після дощу.

— Ні, ні, сюди, — уточнила вона, схопивши мене за рукав.

Знайти виставку було важко, й поки ми блукали гамірними галереями (проштовхуючись крізь натовп і приєднуючись до нього, звертаючи праворуч, звертаючи ліворуч, блукаючи лабіринтами серед безлічі суперечливих схем і вказівників), великі похмурі репродукції «Уроку анатомії» з'являлися в найнесподіваніших місцях, такі собі зловісні знаки з рукою трупа зі знятою шкірою та червоними стрілами під нею: операційна — сюди.

Мене не дуже надихала перспектива опинитися в колі вбраних у чорне голландців, і, коли ми проштовхнулися крізь скляні двері та опинилися після гамірних холів у килимовій тиші невеличкої зали, я подумав спершу, що потрапили не туди. Від стін линув теплий тьмянний серпанок розкоші й стиглості старовини, який одразу ж розпадався на прозорість, колір і чистоту світла Півночі, на портрети, інтер'єри, натюрморти, скромні і величні: дами з чоловіками, дами з собаками, самотні красуні в гаптованих платтях і розкішні, усамітнені купці в коштовностях і хуторах. Столи після банкетів завалені шкуринками яблук і шкаралупами горіхів; гобелени й срібло; троплеї⁹ з комахами та смугастими квітами. І чим далі ми йшли, тим

дивовижнішими й прекраснішими ставали картини. Лимонна цедра на кінчику ножа, зеленаві тіні з плямами плісняви. Обрамлений світлом напівпорожній келих вина.

— Мені теж подобається ця картина, — прошепотіла мама, підійшовши разом зі мною до невеличкого й водночас дивовижного натюрморта — застиглого фрагмента життя: білий метелик над темним ґрунтом облітає якийсь червоний фрукт. Насичене шоколадно-чорне тло випромінювало тепло, яке вбирало і переповнені краєм склади, і історію, і плін часу.

— Голландські художники справді знали, як передати цю грань, коли стиглість переходить у гниль. Плід ідеальний, але це ненадовго, він ось-ось зіпсується. І особливо це помітно тут, — сказала вона, простягнувши руку над моїм плечем, щоб окреслити пальцем форму. — Глянь, цей перехід — у метелику. — Нижнє крильце було таким борошnistим і делікатним, що, здавалося, торкнись його — і воно зітреться. — Як гарно він це намалював. Нерухомість із тремтінням руху.

— Скільки часу йому знадобилося, щоб намалювати це?

Мама стояла надто близько, тож відступила трохи назад, щоб роздивитися картину, — не помічаючи охоронця з жуйкою в роті, увагу якого вона привернула і який не відривав погляду від її спини.

— Розумієш, голландці винайшли мікроскоп, — сказала вона. — Вони були ювелірами й виготовляли лінзи. І прагнули все зображувати так детально, як тільки можливо, бо навіть найдрібніші речі щось та й означають. Коли ти бачиш мух або комах у натюрморті — зів'ялу пелюстку чи темну пляму на яблуці, — художник передає таємне послання. Він повідомляє, що живі речі нетривкі — вони тимчасові. Смерть присутня в житті. Саме тому такі картини називаються натюрморти — мертва природа. Можливо, спершу ти й не побачиш на тлі краси й цвітіння крихітну пляму гнилизни. Але придивись уважніше — і вона тут.

Я нахилився прочитати напис, надрукований дрібними літерами на стіні, з якого довідався, що художник — Адріан Корт, дати народження й смерті точно не відомі — був невідомий за свого життя, а на його праці звернули увагу лише в 1950-х роках.

— Мамо, ти це бачила? — запитав я.

Але вона вже пішла далі. Кімнати тут були прохолодні й тихі, з низькими стелями, гамір і відлуння звуків із великої зали не долинали сюди. Хоч на виставці було чимало людей, та вона створювала враження тихого затону, герметично впакованого затишшя: довгі й екстравагантні зітхання нагадували переповнену кімнату, де студенти складають письмовий іспит. Я плентався за матір'ю, а вона переходила від портрета до портрета набагато швидше, ніж зазвичай ходила по виставці, від квітів до ломберних столів, до фруктів, оминаючи увагою багато одних картин (четвертий за ліком срібний кухоль або мертвий фазан), а до інших підходила без вагань. («А ось і Гальс. Він іноді такий банальний з усіма цими пияками та дівками, та коли береться до справи, то він справжній. Ніякої нервозності та ретельності виконання, він працює на вологому полотні, мазок, мазок — усе дуже швидко. Обличчя й руки він промальовує, він знає, це те, що притягує око, але подивись на одяг — такий невиразний, пише його так швидко, ніби хоче лише накинути його контури. Глянь, як відкрито й по-сучасному він працює пензлем!»)

Деякий час ми постояли перед портретом Гальса, на якому було зображено хлопця з черепом. («Не ображайся, Тео, але на кого, ти думаєш, він схожий? Ось на кого, — вона смикнула мене за волосся, — комусь давно слід підстригтись».) А потім вона звернула мою увагу на ще два його великі портрети офіцерів за бенкетом, що, за її словами, справили величезний вплив на Рембрандта. («Ваг Гог теж любив Гальса. Десь він написав про нього: “Франс Гальс використовує не менш як двадцять дев'ять відтінків чорного кольору!” Чи, може, двадцять сім?») Я йшов за нею з гострим відчуттям утраченого часу, задоволений і її захопленістю, і тим, що вона геть забула слідкувати за годинником. Було схоже, що наші півгодини вже майже минули; але я все ще хотів розтягти час і відвернути її увагу, плекаючи дитячу надію, що ми пропустимо нараду в школі.

— А ось і Рембрандт, — сказала мати. — Усі кажуть, ніби ця картина присвячена розуму й просвітництву, світанку наукової думки, але мені моторошно, коли я дивлюся, як вони стоять поважні біля мерця, наче на вечірці за шведським столом. Хоча, — зазначила вона, — глянь на отих двох спантеличених чоловіків на задньому плані. Вони не на труп дивляться — а на нас. На тебе й на мене. Так ніби їм здається, що ми

стоїмо перед ними — двоє людей із майбутнього. Здивовані, що нам тут треба? Усе дуже натуралістично. Але глянь, — вона показала на труп мізинцем, — тіло намальоване не дуже природно. Воно випромінює якесь дивне світло, бачиш? Ніби вони збираються розітнути інопланетянина. Ти бачиш, як тіло освітлює обличчя цих чоловіків? Немов має власне джерело світла. Художник наділив його цією радіоактивністю, бо хотів привабити до нього наш зір — домогтися, щоб воно стрибнуло на нас. А отут, — мама показала на обдерту руку, — поглянь, як він намагається привернути до неї увагу, намалювавши їй надто великою, непропорційною до решти тіла. Художник навіть повернув її так, що великий палець опинився не там, де йому належить бути. Він намалював так не тому, що помилився. Обдерта рука одразу впадає в око, але повернутий не туди великий палець ще більше вказує, що тут щось не так, навіть якщо ми не можемо це зрозуміти, воно фіксується в нашій підсвідомості, адже порушує звичний порядок речей. Надзвичайно розумний хід.

Ми стояли за натовпом азіатських туристів, там було так багато голів, що я майже не бачив картини, але зненацька мені стало до неї байдуже, бо я побачив ту дівчинку.

Вона теж мене помітила. Ми поглядали одне на одного, блукаючи галереєю. Я навіть не був цілком упевнений, чим дівчинка мене зацікавила, адже була молодшою й мала дещо дивний вигляд — вона анітрохи не нагадувала дівчат, які подобалися мені, холодних і серйозних красунь, які зневажливим поглядом окидали залу й ходили зі старшими хлопцями. Ця дівчинка мала яскраво-руде волосся; її рухи були швидкими, обличчя гостре, лукаве й дивне, а очі мали незвичайний колір — медово-золотавий і брунатний. І хоч вона була надто тендітна, суцільні тобі лікті, й, у певному сенсі, майже пласка, та було в ній щось таке, від чого мені перехопило подих. Вона розмахувала облупленим футляром для флейти — то ця малá з нашого міста? Зупинилася по дорозі на урок музики? А може, і ні, думав я, обминувши її, коли пішов за матір'ю до наступної зали. Її одяг був досить буденний і неміський; тож, мабуть, вона туристка. Але вона ходила тут із більшою впевненістю, аніж дівчата, яких я знав; а стриманий із лукавинкою погляд, який ковзнув по мені, коли вона промайнула повз, спантеличив мене до глибини душі.

Я плентався слідом за матір'ю, лише краєм вуха слухаючи її, аж поки вона не зупинилася перед картиною так різко, що я ледь не наштовхнувся на неї.

— О, пробач! — перепросила мама і, не дивлячись на мене, відступила, щоб звільнити місце.

Її лице ніби світилося зсередини.

— Ось картина, про яку я казала, — промовила мати. — Чи ж вона не чудова?

Я нахилив голову до неї, удаючи, ніби уважно слухаю, а сам не міг відірвати очей від дівчинки. Її супроводжував дивний старий сивоголовий тип, і з його гострого погляду я зрозумів, що він її родич, певно, дід: твідовий піджак, високі вузькі черевики, начищені до блиску. Його очі були близько посажені, ніс гострий і схожий на пташиний дзьоб; він ішов накульгуючи — власне, усе його тіло хилилося на один бік, одне плече було вищим, ніж друге; і якби його незграбність була більш виразною, можна було подумати, що він горбань. Та однаково в ньому було щось елегантне. І не було сумніву, що він обожнював дівчинку. Про це свідчило те, як приязно й покомпанійському він накульгував поруч, нахиливши до неї голову й дуже ретельно обираючи, куди поставити ногу.

— Ось, мабуть, та найперша картина, яка по-справжньому сподобалася мені, — продовжила мати. — Ти ніколи в це не повіриш, але вона була в тій книжці, яку я любила брати в бібліотеці, коли була дитиною. Я сідала на підлозі біля свого ліжка й зачаровано дивилася годинами на цю малу істоту. І хочу сказати, що годі повірити, як можна багато дізнатися про картину, довго розглядаючи її репродукцію, навіть якщо вона не дуже якісна. Спочатку мені подобалася пташка, як тобі, наприклад, подобається домашня тварина або щось подібне, а закінчила я тим, що мені стало подобатися, як вона написана. — Вона засміялася. — «Урок анатомії» також був у тій книжці, але я смертельно його боялася. Я зазвичай закривала книжку, коли помилково розкривала її на тій сторінці.

Дівчина й старий підійшли до нас зовсім близько. Я підсвідомо нахилився вперед і глянув на картину. Вона була невеличкою, найменшою на виставці і, мабуть, найскромнішою: на простому білому тлі жовтавий щиголь, прикутий до жердки за лапку-гілочку.

— Той художник був учнем Рембрандта, учителем Вермеера, — сказала моя мати. — І ця маленька картина є загубленою ланкою між ними двома — саме від цього прозорого чистого освітлення Вермеер запозичив своє вміння його малювати. Звичайно, я не знала й не переймалася її історичним значенням, коли була дитиною. Але воно в цьому.

Я відступив назад, щоб роздивитися краще. Ця пташка була звичайнісіньким створінням і не мала в собі нічого сентиментального; і те, що вона ховала в собі акуратно й компактно — свою яскравість, свій пильний і стривожений вираз, — змусило мене пригадати мамині дитячі фотографії: щиглика з темною голівкою й застиглим поглядом.

— Це була відома трагедія в історії Голландії, — сказала моя мати. — Велика частина міста була зруйнована.

— Ти про що?

— Про катастрофу в Дельфті. Коли загинув Фабриціус. Ти не чув, як он учителька розповідала про це?

Я чув. Три моторошні пейзажі художника на ім'я Еґберт ван дер Пул зображували з різних ракурсів те саме згоріле пустище: спалені та обвалені будинки, вітряк із пошматованими крильми, ворони в затягнутому густим димом небі. Строго вдягнена пані голосно розповідала групі школярів, що в 1600-х роках у Дельфті вибухнула порохова фабрика і художник так перейнявся руйнуванням свого міста, що малював його знову й знову.

— Розумієш, Еґберт був сусідом Фабриціуса, він, можна сказати, збожеволів після того, як вибухнув порох, принаймні так мені здається, але Фабриціус загинув, а його майстерня знищена. Разом із майже всіма його картинами, крім цієї.

Здавалося, вона хотіла почути, що я на це скажу, але я не сказав нічого, і вона провадила:

— Він був одним із найвидатніших художників свого часу — великої епохи живопису. Дуже й дуже знаменитий тоді. Проте його історія сумна, адже до нас дійшли, мабуть, п'ять або шість творів з усього його доробку. Решту картин утрачено — усе, що він створив.

Дівчинка та її дід спокійно відійшли вбік, слухаючи розповідь моєї матері, і це трохи мене бентежило. Я глянув, а потім, неспроможний утриматись, озирнувся. Вони стояли дуже близько, так близько, що я

міг би простягти руку й доторкнутися до них. Вона смикала старого за рукав, тягнучи до себе його руку, й щось шепотіла йому на вухо.

— У будь-якому разі, якщо ти мене запитаєш, — сказала мати, — це найдивовижніша картина на виставці. Фабриціус показує нам щось таке, що відкрив лише він, щось таке, чого раніше не знав жоден інший художник — навіть Рембрандт.

Дуже тихо — так тихо, що я ледве її почув, — дівчинка прошепотіла:

— Вона все своє життя мусила сидіти отак?

Я думав про те саме; прикута лапка, жахливий ланцюжок; дід дівчини прошепотів якусь відповідь, але моя мати (яка, здавалося, зовсім не помічала їх, хоч вони стояли зовсім поряд) відступила назад і сказала:

— Така таємнича картина і така проста! По-справжньому ніжна — вона ніби притягує стати ближче, правда? Довкола купи мертвих фазанів, а тут — маленька жива істота.

Я дозволив собі ще один прихований погляд на дівчину. Вона стояла на одній нозі, випнувши стегно вбік. Потім — геть несподівано — обернулася й подивилася мені просто у вічі. Я збентежено відвів погляд.

Як її звати? Чому вона не в школі? Я спробував прочитати ім'я, нашкрябане на футлярі від флейти, але навіть коли нахилився настільки, наскільки посмів, щоб це не було помітно, то не зміг прочитати загострені й кутасті літери, що схожі були радше на графіті на вагонах метро. Останнє слово було коротким, чотири чи п'ять літер.

— Люди, звичайно, помирають, — говорила далі мама. — Але ж як бездарно ми втрачаємо речі. З чистої недбалості. Пожежі, війни. Парфенон використовується як пороховий склад. Тож те, що вдалося нам урятувати з плину історії, є дивом.

Дід відійшов на кілька картин далі, але дівчинка стовбичила за кілька кроків позаду нас і раз у раз кидала погляди на мою матір та на мене. Чудова шкіра: біла, молочного кольору, руки наче викарбувані з мармуру. Вигляд вона мала спортивний, хоч була надто бліда, щоб грати в теніс; можливо, вона балерина або гімнастка, а чи, можливо, навіть стрибала з висоти у воду, тренуючись увечері у внутрішніх басейнах, викладених чорними кахлями. Випнуті груди й випростані пальці на ногах, тихий сплеск, темна постать у блискучому

купальному костюмі, бульбашки піняться й стікають її маленьким напруженим тілом.

Чому мене цікавлять такі люди? Чи нормально прив'язуватися до незнайомців у такий напружений гарячковий спосіб? Я так не думав. Неможливо уявити, щоб якийсь випадковий перехожий викликав у мене такий інтерес. А втім, це була основна причина, чому я проникав у ті будинки разом із Томом: я був зачарований незнайомцями, хотів знати, якою їжею вони харчуються і з яких тарілок їдять, які фільми дивляться і яку музику слухають, хотів зазирнути під їхні ліжка, і в їхні потаємні шухляди та нічні столики, і в кишені їхнього одягу. Я часто зацікавлювався людьми на вулицях, а потім збентежено думав про них кілька днів, уявляючи, як вони живуть, вигадуючи про них історії в метро чи автобусах. Минали роки, а я продовжував думати про темноволосих дітей у формах католицької школи — брата й сестру — у великому центральному барі, які буквально намагалися витягти свого батька на вулицю за рукави піджака. Не забув я й тендітну, схожу на циганку дівчину в інвалідному візку перед готелем «Карлайл», яка говорила італійською з пухнастим собакою на її колінах, тоді як головний персонаж цієї сцени в темних окулярах (батько? охоронець?) стояв позаду, явно розв'язуючи якісь бізнесові проблеми по своєму мобільному телефону. Упродовж не одного року я повертався до цих незнайомих мені персонажів у своїй свідомості, намагаючись угадати, хто вони такі і яким життям живуть, і знав, що прийду додому й так само думатиму про цю дівчинку та її діда. Старий мав гроші; це видно було з його одягу. Чому вони прийшли сюди лише вдвох? Звідки вони? Можливо, вони належали до однієї з великих нью-йоркських родин, до якої входили музиканти, академіки, однієї з тих родин, які живуть на Вест-Сайді, яких можна було зустріти на виставах у Колумбійському університеті або на концертах у Лінкольн-центрі. А може, цей домашній старий чоловік і не був її дідом. Може, він лише вчитель музики, а вона флейтистка-вундеркінд, яку він знайшов у якомусь містечку й привіз сюди, щоб вона виступила в Карнегі-холі.

— Тео? — несподівано запитала моя мати. — Ти чув, що я тобі сказала?

Її голос повернув мене на землю. Ми були в останній кімнаті виставки. Далі була сувенірна крамниця — листівки, касовий апарат,

блискучі стоси книжок з історії мистецтва, — і мама, на жаль, не втратила відчуття часу.

— Треба глянути, чи ще йде дощ, — сказала вона. — У нас є трохи часу, — вона подивилася на свій годинник, кинувши погляд на вихід, — але я, мабуть, піду вниз і пошукаю щось для Матильди.

Я помітив, що дівчинка спостерігала за моєю матір'ю, коли та говорила, — її очі з цікавістю ковзали по чорному кінському хвосту й білому атласному плащу, перехопленому на талії поясом, — це сповнило мене трепетом, і я теж на мить подивився на неї очима дівчинки, тобто як на незнайому жінку. Чи побачила дівчинка невеличку горбинку на її носі — це мама в дитинстві зламала його, упавши з дерева? Чи помітила, як чорні кілечка навколо блакитних ірисок її очей надавали погляду деякої хижості, так ніби вона наодинці полює в прерії?

— Ти знаєш, — мама подивилася на мене через плече, — якщо ти не заперечуєш, то я повернуся й гляну одним оком на «Урок анатомії», перш ніж ми звідси підемо. Мені не вдалося роздивитися його зблизька, і боюся, що не вдасться це зробити до закриття виставки.

І вона побігла геть, діловито цокаючи підборами — а тоді озирнулася, ніби запитуючи: ти зі мною?

Це було так несподівано, що я на мить розгубився.

— Зустрінемося в крамниці, — сказав я, нарешті оговтавшись.

— Гаразд, — відповіла вона. — Купи мені пару листівок. Я зараз і повернуся.

І вона побігла геть, перш ніж я встиг сказати слово. Моє серце калатало, і я не міг повірити своєму щастю, дивлячись, як вона віддаляється від мене у своєму білому атласному плащі. Я отримував можливість заговорити до дівчинки, але що я їй скажу, шалено думав я, що я скажу? Я запхав руки до кишень, набрав у груди повітря, раз і двічі, щоб заспокоїтись, і — хвилювання лунко свистіло у мене в животі — повернувся обличчям до неї.

Але, на мій жах, її вже не було. Тобто вона не зникла, я бачив її руду голівку, що неохоче (чи так здавалося) перетинала кімнату. Дідусь узяв її під лікоть і, шепочучи щось із великим ентузіазмом, тягнув її далі, щоб подивитися якусь картину на протилежній стіні.

Я готовий був убити його. Я нервово глянув на вхідні двері — нікого. Потім ще глибше запхав руки в кишені — моє обличчя паленіло — і пішов навпростець через галерею. Годинник цокав; мати могла з'явитися щомиті; і хоч я знав, що в мене не вистачить зухвалості підійти до них і щось сказати, я міг принаймні востаннє подивитися на неї. Незадовго перед тим я допізна дивився з мамою фільм «Громадянин Кейн» і був дуже захоплений думкою, що можна мигцем побачити якусь чарівну незнайомку й запам'ятати її на все своє подальше життя. Одного дня, як і той старий чоловік у фільмі, відкинувся назад у кріслі й, дивлячись кудись у далечінь, скажу: «Ви знаєте, це було шістдесят років тому, і я ніколи більше не бачив ту дівчинку з її рудим волоссям, і знаєте що? Не було такого місяця за весь цей час, щоб я не думав про неї».

Я перетнув уже половину галереї, як сталося щось дуже дивне. Музейний охоронець вибіг із дверей сувенірної крамниці за моєю спиною. Він щось тримав у руках.

Дівчинка теж це побачила. Її золотаво-карі очі зустрілися з моїми: то був здивований, розгублений погляд.

Несподівано з дверей сувенірної крамниці вибіг іще один охоронець. Руки в нього були задерті вгору, і він щось кричав.

Люди прикипіли поглядами до нього. Хтось позаду сказав дивним байдужим голосом:

— Ох!

І наступної миті прогрімів оглушливий вибух.

Старий — із порожнім виразом обличчя — упав набік. Його простягнута рука — з розчепіреними вузлуватими пальцями — це останнє, що я запам'ятав. Майже в ту саму мить саянув чорний спалах, полетіли уламки різних речей і з ревом налетів гарячий вітер, що відкинув мене до протилежної стіни. На цьому я відключився.

V

Я не знаю, скільки часу лежав непритомний. Коли повернувся до тями, мені здалося, що лежу на животі в пісочниці на якомусь темному дитячому майданчику — невідома, безлюдна місцина. Оточений

бандою малих, але кремезних хуліганів, що били мене ногами по ребрах і потилиці. Моя шия була скручена, дихати важко, але це не найгірше: мій рот був напханий піском, і я дихав піском.

Я чув, як пацани вигукували:

— Уставай, вилупку!

— Гляньте на нього, ви тільки гляньте.

— Він ні хріна не знає.

Я перевернувся, обхопив голову руками й тоді — відчувши нереальний слабкий поштовх — побачив, що біля мене нікого нема.

Якусь мить я лежав, надто приголомшений, щоб ворухнутися. Здалеку долинав звук сирен. І хоч яким це видавалося дивним, мене опанувало враження, що лежу у дворі якогось недобудованого будинку.

Схоже, мене хтось добряче відлупцював: усе тіло боліло, а особливо ребра, голова гула так, ніби хтось ударив по ній свинцевою трубою. Я поворушив щелепами, став обмацувати кишені, перевіряючи, чи є гроші на квиток додому, коли до мене раптом дійшло, що не маю жодного уявлення, де я. Я лежав нерухомо з дедалі сильнішим усвідомленням: зі мною щось не так. Світло було якимсь ненормальним і таким самим було повітря: їдким і гострим, хімічним туманом, який обпалював мені горло. Моя жуйка в роті була вся в піску, і коли — у голові в мене стугоніло — я перевернувся, щоб виплюнути її, то крізь пелену диму проступала якась така дивовижа, що мій погляд мусив фокусуватися кілька секунд.

Я був у напіврозваленій білій печері. Якесь шмаття звисало зі стелі. Підлога була завалена купами сірої субстанції, схожої на місячне каміння, й посипана битим склом, гравієм та ураганом найнесподіваніших уламків, цегли та шлаку, клаптів паперу, притрушених дрібним попелом, ніби памороззю. Високо над головою крізь густу пилюку пробивалося світло двох ламп, схожих на несправні автомобільні фари в тумані, причому один промінь ішов під кутом угору, а другий — убік, відкидаючи скошені тіні.

У вухах дзвеніло, відлунюючи усім моїм тілом, це було надзвичайно неприємне відчуття: кістки, мозок, серце — усе гуло, наче дзвін. Глухо звідкись іздалеку долинав звук сирен, що звучали безперервно й безлико. Я навіть не міг визначити джерело звуку — усередині мене чи

десь зовні. У цій вітряній мертвотності мене охопило сильне відчуття самоти. Куди не глянь — ніщо не мало сенсу.

Спершись рукою на якусь не зовсім вертикальну поверхню й зрушивши при тому каскад піску, я підвівся, долаючи біль у голові. Нахил простору, у якому я перебував, мав якусь глибоку, природжену неправильність. З одного боку, дим і пил висіли густим, непроникним, суцільним шаром. З другого, маса дрібних уламків утворювала скошену поверхню там, де раніше був дах або стеля.

Щелепа в мене боліла; обличчя й коліна були порізані; рот нагадував наждак. Мружачись у навколишньому хаосі, я побачив кросівку; замети пухкого місива в темних плямах; зігнуту алюмінієву ковінку. Я стояв посеред цього всього, хитаючись і задихаючись, із запамороченою головою, не знаючи, куди повернутися і що робити, коли раптом мені здалося, що задзвенів телефон.

Якусь мить я не був у тому впевнений і прислухався; і тоді він задзвенів знову; слабко й занудно, трохи дивно. Я почав незграбно нишпорити в уламках, підіймаючи запилюжені дитячі гаманці й пакети з бутербродами, відсмикуючи руку, коли траплялися розпечені предмети чи гострі краї битого скла, усе більше переймаючись тим, що щебінь провалюється під моїми ногами й пухкі, нерухомі купи зринають у полі мого зору.

Навіть коли я переконав себе в тому, що то мені вчулося, я не чув ніякого телефону, а просто дзвін у вухах зіграв зі мною злий жарт, я все ще продовжував пошуки, занурившись у механічні рухи з бездумною інтенсивністю робота. Між авторучками, сумочками, гаманцями, розламаними окулярами, готельними картками, пудреницями, парфумами та рецептами ліків (Ройтман, Андреа, алпразолам 0,25 мг) я відкопав ліхтарик на брелоку й телефон, який не працював (заряджений наполовину, поза мережею), і вкинув його в знайдений у жіночій сумочці пакет.

Дихалося важко, душив пил, здійснений тиньком, і голова боліла так, що я майже нічого не бачив. Я хотів би сісти й посидіти, та не було де.

І тоді я побачив пляшку води. Мій погляд, швидко ковзнувши, загубився в безладі, аж доки знову не наткнувся на неї, десь метрів за п'ять від мене, — наполовину занурена в купу сміття: тільки натяк на етикетку, знайомий відтінок холодної синяви.

BOOK2GO
ЕЛЕКТРОННІ КНИГИ

КУПИТИ